

Przegląd Prawno-Ekonomiczny

REVIEW OF LAW, BUSINESS & ECONOMICS

lipiec-sierpień-wrzesień

Nr 48
(3/2019)

WYDZIAŁ ZAMIEJSCOWY
PRAWA I NAUK
O SPOŁECZEŃSTWIE | **KUL**

WYDAWCA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II | Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Społeczeństwie
w Stalowej Woli

ADRES REDAKCJI

Redakcja „Przeglądu Prawno-Ekonomicznego” | 37-450 Stalowa Wola, ul. Ofiar Katynia 6a |
e-mail: ppe@kul.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

dr Artur Lis – redaktor naczelny (editor-in-chief) | dr David W. Lutz (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | dr Dariusz Żak – zastępcy redaktora naczelnego (associate editors) | dr hab. Grzegorz Wolak – sekretarz redakcji (administrative editor) | dr hab. Piotr T. Nowakowski – redaktor ds. międzynarodowych (international editor) | dr hab. Filip Ciepły, dr Isaac Desta (Holy Cross College w Notre Dame, USA), dr Dorota Tokarska, dr Dominik Tyrawa, dr Timothy Wright (Holy Cross College w Notre Dame, USA) – redaktorzy tematyczni (subject editors) | dr Piotr Pomorski – redaktor statystyczny (statistical editor) | mgr Agnieszka Lis – redaktor językowy polskojęzyczny (Polish-language editor) | mgr Tomasz Deptuła (USA) – redaktor językowy anglojęzyczny (English-language editor) | prof. dr hab. Nikoła Gołowaty (UKRAINA) – redaktor językowy rosyjskojęzyczny | dr Judyta Przyłuska-Schmitt – redaktor konsultant (consulting editor) | mgr Rafał Podleśny – redaktor techniczny (layout editor)

RADA NAUKOWA

ks. prof. dr hab. Antoni DĘBIŃSKI (Rektor KUL Lublin) | prof. dr hab. Thomas BURZYCKI (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | prof. dr hab. Wiktor CZEPUKO (Ukraina) | dr hab. Leszek CWIĘKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Czesław DEPTUŁA (KUL Lublin) | dr hab. Marzena DYJAKOWSKA (KUL Lublin) | abp. prof. dr hab. Andrzej DZIĘGA (Szczecin) | dr hab. Krzysztof GRZEGORCZYK (Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu) | nadkom. dr Dominik HRYSZKIEWICZ (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) | prof. dr hab. Aleks JULDASZEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | prof. dr hab. Marian KOZACZKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Andrzej KUCZUMOW (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Pantelis KYRMIZOĞLU (Alexander TEI of Thessaloniki, Greece) | dr hab. Antoni MAGDOŃ (KUL Stalowa Wola) | ks. prof. dr hab. Henryk MISZTAŁ (KUL Lublin) | prof. dr hab. Wojciech NASIEROWSKI (University of New Brunswick) | prof. dr hab. Jurij PACZKOWSKI (Ukraina) | prof. dr hab. Pylyp PYLYPENKO (Ukraina) | prof. dr hab. Anton STASCH (European Akademy of Technology & Management, Oedheim Niemcy) | prof. dr hab. Tomasz WIELICKI (California State University, Fresno) | ks. dr hab. Krzysztof WARCHAŁOWSKI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

dr hab. Leszek BIELECKI (Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach) | dr Walentyn GOŁOWCZENKO (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr hab. Mirosław KARPIUK (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr Barbara Lubas (Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach) | prof. dr hab. Oleksander MEREŻKO (Ukraina) | dr Kiril MURAWIEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr Łukasz Jerzy PIKULA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) | ks. dr hab. Tomasz RAKOCZY (Uniwersytet Zielonogórski) | dr hab. Krystyna ROSŁANOWSKA-PLICHCIŃSKA (Wyższa Szkoła Zarządzania i Ekologii w Warszawie) | dr hab. Piotr RYGUŁA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) | dr hab. Romuald SZEREMIETIEW (Akademia Obrony Narodowej) | prof. dr hab. Jerzy Tomasz SZKUTNIK (Politechnika Częstochowska) | prof. dr hab. Dariusz SZPOPER (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr hab. Andrzej SZYMAŃSKI (Uniwersytet Opolski) | dr Agnieszka OGRODNIK-KALITA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)

DRUK I OPRAWA

VOLUMINA.PL DANIEL KRZANOWSKI | ul. Ks. Witolda 7-9, 71-063 Szczecin | tel. 91 812 09 08 |
e-mail: druk@volumina.pl

ISSN 1898-2166 | Nakład 300 egz.

Spis treści

Artykuły

AGNIESZKA SADOWSKA-DZIWINA *Stosunek adwokackiej spółki partnerskiej do osób trzecich w zakresie odpowiedzialności partnerów za zobowiązania* | 12

KLAUDIA KIJĄŃSKA *Uprawnienie Zastępcy Prokuratora Generalnego do Spraw do Wojskowych do wnoszenia kasacji w sprawach karnych oraz wykroczeniach* | 27

KRYSTIAN WASILEWSKI *Status prawny komisarza wyborczego* | 38

IWO JAROSZ *Monistyczny system organów spółki kapitałowej w prawie polskim? Prosta spółka akcyjna i jej organy* | 46

KAZIMIERA JUSZKA, KAROL JUSZKA *Badawcza weryfikacja przestrzegania zasad prowadzenia oględzin w sprawach o zabójstwa w Polsce* | 65

MIROŚLAW KOPEĆ *Pomoc prawna udzielona przez adwokata z urzędu a zaliczka na podatek dochodowy od osób fizycznych w świetle orzecznictwa sądownoadministracyjnego* | 76

JAN KLUZA *Głos w dyskusji dotyczącej odpowiedzialności za przestępstwo narażania na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu z zaniechania* | 91

EMILIA TOPOREK *Klauzule generalne. Ich rola i znaczenie w prawie cywilnym* | 101

MATEUSZ KORZENIAK *Prawnokarna charakterystyka dozwolonego ryzyka gospodarczego* | 114

ALEKSANDRA RUDKOWSKA *Instytucja sędziego pokoju jako przejaw dojrzałego i samodzielnego społeczeństwa – studium przypadku II Rzeczypospolitej Polskiej* | 132

WIKTORIA KUZIA *Konflikt projektanta z inwestorem, na tle prawa do nienaruszalności treści i formy utworu architektonicznego* | 145

ANNA WOLSKA-BAGIŃSKA *Przestępczość podatkowa w Polsce popełniana w zakresie zobowiązań podatkowych w podatku od towaru i usług* | 158

MATEUSZ MĄKOSA *Stwierdzenie polskiego pochodzenia a prawo do repatriacji* | 172

MICHAŁ SŁUŻALEC *Zezwolenie na udział w rozprawie osobie niepełnoletniej w charakterze publiczności, a wyłączenie jawności rozprawy głównej w procesie karnym* | 189

JAKUB KOZŁOWSKI *Skutki wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-284/16 Achmea w kontekście kryzysu praworządności w Unii Europejskiej* | 199

KACPER ROŻEK *Wybrane problemy metodologiczne dogmatyki prawa administracyjnego (problem konceptualizacji prawa administracyjnego)* | 212

MATEUSZ KUPIEC *Granice prawa dostępu do informacji publicznej a ochrona prywatności osób wykonujących zawód adwokata lub radcy prawnego* | 222

KAROL JUSZKA *Wpływ świadczenia pieniężnego na efektywność instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego* | 236

ŁUKASZ CHYLA *Nowe prawo prospektowe - ocena zmian* | 247

KRZYSZTOF BOKWA *Odpowiedzialność deliktowa w Kodeksie Cywilnym Zachodniogalicyskim z 1797 r.* | 276

RAFAŁ ŻELAZKO *Prawne aspekty wznowienia granic przez geodetę* | 287

KAROL SKOREK *Myśl ekonomiczna Adama Doboszyńskiego – ujęcie krytyczne* | 311

Glosa

SŁAWOMIR ZWOLAK *Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 12 kwietnia 2017 r., II OSK 1295/16* | 325

DAMIAN DOBOSZ, ANNA NIZIOŁEK *Stosowanie klauzuli standstill na przykładzie glosy do wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 16 czerwca 2011 roku w sprawie C-212/10 Logstor ROR Polska sp. z o.o. przeciwko Dyrektorowi Izby Skarbowej w Katowicach* | 338

JOANNA GŁÓWKA-LUTY *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2018 r., IV CNP 31/17* | 349

Tekst źródłowy

ARTUR LIS *Dwa synody z 1212 roku* | 367

Contents

Articles

AGNIESZKA SADOWSKA-DZIWINA *The attitude of the advocate partner company to third parties in the scope of partner liability for debts* | 12

KLAUDIA KIJĄŃSKA *Possibility to lodge a cassation by Deputy Attorney General for Military Cases in criminal proceedings and petty offense proceedings* | 27

KRYSTIAN WASILEWSKI *Legal status of electoral commissioner* | 38

IWO JAROSZ *One-tier board structure in Polish corporate law? The simple joint stock company and its board model* | 46

KAZIMIERA JUSZKA, KAROL JUSZKA *Studies vetting the observance of rules for conducting forensic evidence by inspection in killing cases in Poland* | 65

MIROSŁAW KOPEĆ *Legal assistance provided by the attorney advance on income tax from individuals in the jurisprudence of administrative courts* | 76

JAN KLUZA *A voice in the discussion about liability for crime exposing to imminent danger of loss of life or severe health damage commit by negligence* | 91

EMILIA TOPOREK *General clauses. Their role and meaning in civil law* | 101

MATEUSZ KORZENIAK *Criminal law characterization of permitted economic risk* | 114

ALEKSANDRA RUDKOWSKA *Justice of the peace as a sign of a grown and independent community – study upon the case of the II Republic of Poland* | 132

WIKTORIA KUZIA *Conflicts between the Designer and the Investor with Respect to the Right to Integrity of the Content and Form of the Architectural Work* | 145

ANNA WOLSKA-BAGIŃSKA *Tax crimes in Poland regarding the Value Added Tax* | 158

MATEUSZ MAKOSA *Legal confirmation of Polish origin in the context of the right to repatriation* | 172

MICHAŁ SŁUŻALEC *Allowing the minor as the audience to participate in the trial, and regulation of close trial in criminal proceedings* | 189

JAKUB KOZŁOWSKI *The impact of the judgment of the European Court of Justice in case C-284/16 Achmea in the context of the rule of law crisis in the European Union* | 199

KACPER ROŻEK *Selected methodological problems of dogmatics of administrative law (problem of the conceptualization of administrative law)* | 212

MATEUSZ KUPIEC *The boundaries of the right to access to public information and the protection of privacy of attorneys and legal coun-sels* | 222

KAROL JUSZKA *Influence of monetary benefit on the effectiveness of conditional discontinuation of criminal proceedings* | 236

ŁUKASZ CHYLA *New prospectus law - the analysis of changes* | 247

KRZYSZTOF BOKWA *Tortious liability in the West Galician Code of 1797* | 276

RAFAŁ ŻELAZKO *Legal aspects of paying borders through geodet* | 287

KAROL SKOREK *Economic thought of Adam Doboszyński – critical approach* | 311

Gloss

SŁAWOMIR ZWOLAK *Gloss to the judgment of the Supreme Administrative Court of 12 April, 2017, file ref. II OSK 1295/16* | 325

DAMIAN DOBOSZ, ANNA NIZIOŁEK *The application of standstill clause by the example of gloss of judgment of European Court of Justice from the 16th of June 2011 in case C-212/10 Logstor ROR Polska sp. z o.o. versus Dyrektor Izby Skarbowej w Katowicach* | 338

JOANNA GŁÓWKA-LUTY *Gloss to the judgment of the Supreme Court of December 11, 2018, IV CNP 31/17* | 349

Source text

ARTUR LIS *Two synods from 1212* | 367

Mateusz Mąkosa

Stwierdzenie polskiego pochodzenia a prawo do repatriacji

Legal confirmation of Polish origin in the context of the right to repatriation

Wstęp

Pochodzenie w ujęciu podmiotowym to szczególna właściwość jednostki – osoby fizycznej, element jej tożsamości, przynależność do danej zbiorowości. Jedną z definicji słownikowych upatruje pochodzenie jako „rodowód, genealogię, branie początku z czegoś, wywodzenie się z czegoś, skądś”¹. Pochodzenie może być zarówno źródłem przywilejów, jak i przyczyną dotkliwych represji.

Polskie pochodzenie to kategoria przyjęta w regulacjach materialnego prawa administracyjnego kształtujących sytuację prawną cudzoziemców. Celem niniejszego opracowania jest analiza i ocena rozwiązań prawnych przyjętych u podstaw konstrukcji stwierdzenia polskiego pochodzenia oraz ukazanie wpływu formalnego uznania za osobę polskiego pochodzenia na prawo cudzoziemca do repatriacji, tj. powrotu na stałe do kraju przodków.

I. Polskie pochodzenie jako kategoria prawna – rys historyczny

Polskie pochodzenie to szczególna kategoria prawna, którą rodzimy ustawodawca tradycyjnie łączy z instytucjami obywatelstwa polskiego i repatriacji².

---

¹ B. Dunaj (red.), *Domowy popularny słownik języka polskiego*, Warszawa 2003, s. 399.

² Repatriacja nie jest pojęciem jednoznacznym. Nie została jak dotąd zdefiniowana w prawie polskim. Potoczne rozumienie tego terminu odnosi się do powrotów na stałe do Polski osób polskiego pochodzenia lub polskiej narodowości, które na skutek różnych zdarzeń znalazły się poza jej granicami; zob. szerzej: M. Kurenda, *Polityka repatriacyjna Polski. Zarys ewolucji rozwiązań*

Geneza koncepcji powiązania pochodzenia polskiego z repatriacją jako szczególnym, uprzywilejowanym sposobem nabycia obywatelstwa polskiego sięga unormowań prawnych Drugiej Rzeczypospolitej, dokładnie rzecz biorąc ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego³. Jak zaznacza J. Jagielski⁴, regulacja ta w art. 3 nie kwalifikowała zjawiska („faktu”) repatriacji jako tytułu do nabycia obywatelstwa z mocy samego prawa, lecz jako ułatwiony i uproszczony sposób jego uzyskania (w drodze decyzji administracyjnej, tzw. aktu uznania za obywatela polskiego) przez wybrane kategorie podmiotów – cudzoziemców („obywateli państw innych”) posiadających polskie pochodzenie oraz ich potomków, którzy po powrocie do ojczyzny złożyli w urzędzie miejsca swojego zamieszkania dowody pochodzenia polskiego wraz z oświadczeniem o chęci zostania obywatelami polskimi i zrzeczeniem się obywatelstwa innego państwa. Wprawdzie w pierwszych dwóch dekadach istnienia Polski Ludowej ówczesny prawodawca nie wskazywał na polskie pochodzenie jako przesłankę nabycia obywatelstwa polskiego w drodze repatriacji⁵, to jednak skorzystał z tej koncepcji w ustawie z dnia 15 lutego 1962 r. o obywatelstwie polskim⁶, w przepisie odnoszącym się do materialnoprawnych podstaw uzyskania statusu repatrianta. Status ten, zgodnie z art. 12 ust. 2 rzeczony regulacji mógł uzyskać wyłącznie cudzoziemiec po spełnieniu następujących warunków: 1) posiadania narodowości lub pochodzenia polskiego, 2) przybycia do Polski z zamiarem osiedlenia się na stałe, 3) uzyskania zezwolenia właściwego organu polskiego na osiedlenie się na stałe. Pierwszy z tych warunków nie został sprecyzowany ani w przedmiotowej ustawie, ani w ówczesnym orzecznictwie⁷. Brak ustawowych definicji terminów „pochodzenie polskie” i „narodowość polska” powodował duże problemy związane z wyznaczaniem ich zakresów pojęciowych, wzajemnych zależności, a tym samym z kwalifikowaniem cudzoziemców do grupy osób mogących

---

instytucjonalno-prawnych w latach 1918–1998, ekspertyza nr 188 Biura Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu, Warszawa 1999; T. Janik, *Zagadnienia prawno-administracyjne uzyskania statusu repatrianta w warunkach polskiego systemu prawnego obowiązującego od 1944 do 1997 roku*, „Kraakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa” 4/2011.

³ Dz. U. z 1920 r. Nr 7, poz. 44.

⁴ J. Jagielski, *Obywatelstwo polskie. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 1998, s. 60.

⁵ Ustawa z dnia 8 stycznia 1951 r. o obywatelstwie polskim (Dz.U. z 1951 r. Nr 4, poz. 25) w art. 2 ust. 2 i art. 10 ust. 3 wiązała nabycie obywatelstwa polskiego w drodze repatriacji wyłącznie z faktem przybycia do Polski jako repatriant, a nie z obowiązkiem spełnienia przez osobę zainteresowaną repatriacją do kraju przodków określonych prawem warunków, w tym konieczności wykazania posiadania polskiego pochodzenia.

⁶ Dz.U. z 1962, Nr 10, poz. 49.

⁷ M. Mincer-Jaśkowska, *Repatriacja a decyzja o stwierdzeniu obywatelstwa polskiego*, „Rejent” nr 3 (59) 1996, s. 79.

skorzystać z instytucji repatriacji. Pewne ułatwienie interpretacyjne stanowiła nieposiadająca mocy powszechnie obowiązującej niepublikowana instrukcja do wskazanej wyżej ustawy o obywatelstwie polskim, która przyjmowała obiektywne rozumienie tych pojęć wiążąc je z zewnętrznymi oznakami takimi jak używanie języka polskiego, przestrzeganie obyczajów i zwyczajów polskich, wychowywanie potomstwa w duchu polskim, posiadanie polskich przodków itp.⁸ Zdaniem E. Zarosy określenie w tym akcie „kryteriów polskości” było zadowalające, jednakże utrwalona praktyka stosowania art. 12 ustawy z 1962 r. przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych odnośnie konieczności kumulatywnego spełniania wskazanych w tym przepisie warunków w dniu wjazdu repatrianta do kraju stanowiła poważną przeszkodę w efektywnym przeprowadzaniu procesu repatriacji⁹.

Kategorią polskiego pochodzenia posłużono się również w ustawie z dnia 25 czerwca 1997 r. o cudzoziemcach¹⁰. Alternatywne posiadanie przez cudzoziemca narodowości lub pochodzenia polskiego stanowiło jeden z warunków uzyskania wizy repatriacyjnej¹¹, czyli formalnego zezwolenia właściwego organu na wjazd i przesiedlenie się na stałe do Rzeczypospolitej Polskiej, jak też podstawę do nabycia obywatelstwa polskiego w drodze decyzji o uznaniu za obywatela polskiego¹². Ustawodawca także i w tym akcie prawnym nie podjął

⁸ W. Ramus, *Prawo o obywatelstwie polskim*, Warszawa 1968, s. 297.

⁹ E. Zarosa, *Ustawa o repatriacji z komentarzem*, Bydgoszcz 2003, s. 19.

¹⁰ Dz.U. z 1997 r. Nr 114, poz. 739.

¹¹ Zob. art. 10 ust. 1 tej ustawy.

¹² Stosownie do treści art. 109 ust. 3 wskazanej ustawy decyzję o uznaniu cudzoziemca za obywatela polskiego wydawał Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji na wniosek cudzoziemca złożony do dnia 31 grudnia 1998 r., który przybył na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w okresie od dnia 1 stycznia 1992 r. do dnia 31 grudnia 1996 r. na podstawie uzyskanego przed przyjazdem zezwolenia na pobyt stały na podstawie odpowiednich przepisów poprzednio obowiązującej ustawy o cudzoziemcach, przebywał nieprzerwanie na terytorium RP, jeśli spełniał łącznie następujące warunki: 1) był narodowości polskiej lub miał polskie pochodzenie, 2) miał w Rzeczypospolitej Polskiej zapewnione mieszkanie i utrzymanie, 3) nie zachodziła wobec niego żadna z okoliczności określonych w art. 13 ust. 1 pkt 2-6 tej ustawy, w postaci: - prawomocnego skazania wyrokiem w Rzeczypospolitej Polskiej za przestępstwo umyślne na karę co najmniej 3 lat pozbawienia wolności, a za granicą za przestępstwo stanowiące zbrodnię pospolitą również w rozumieniu prawa polskiego; - istnienia uzasadnionego podejrzenia, że prowadzi działalność mającą na celu pozbawienie niepodległości, oderwanie części terytorium, obalenie przemocą ustroju lub osłabienie mocy obronnej Rzeczypospolitej Polskiej, w działalności takiej uczestniczy, organizuje ją bądź jest członkiem organizacji prowadzącej taką działalność; - istnienia uzasadnionego podejrzenia, że prowadzi działalność terrorystyczną, w działalności takiej uczestniczy, organizuje ją bądź jest członkiem organizacji prowadzącej taką działalność; - istnienia uzasadnionego podejrzenia, że przewozi lub przenosi przez granicę, bez wymaganego zezwolenia, broń, amunicję, materiały wybuchowe, materiały promieniotwórcze lub środki odurzające bądź psychotropowe, w działalności takiej uczestniczy, organizuje ją bądź jest członkiem organizacji prowadzącej taką działalność; - istnienia uzasadnionego podejrzenia, że prowadzi działalność polegającą na

się próby sprecyzowania kogo należy uznać za osobę polskiego pochodzenia lub polskiej narodowości, pozostawił ocenę spełniania tego warunku organowi wydającemu rozstrzygnięcie w przedmiocie wydania wizy repatriacyjnej bądź uznania za obywatela polskiego. Brak w aktach powszechnie obowiązującego prawa jasno określonych kryteriów ocennych w zakresie ustalania polskiego pochodzenia, które opierałyby się na obiektywnych wyznacznikach, powodował, że ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie do zupełnie nowej regulacji prawa repatriacyjnego – ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji¹³, dalej: u. o r., definicji osoby polskiego pochodzenia oraz trybu stwierdzenia polskiego pochodzenia. W doktrynie podkreśla się, że jest to pierwszy akt prawny rangi ustawowej, który precyzuje warunki jakie dana osoba powinna spełnić, by móc potwierdzić swoje polskie pochodzenie, a więc fakt bycia Polakiem¹⁴.

II. Osoba polskiego pochodzenia - definicja

W myśl art. 5 ust. 1 u. o r. za osobę polskiego pochodzenia uznaje się osobę deklarującą narodowość polską i spełniającą łącznie następujące warunki: 1) co najmniej jedno z jej rodziców lub dziadków albo dwoje pradziadków było narodowości polskiej; 2) wykaże ona swój związek z polskością. Zatem by uznać daną osobę za osobę polskiego pochodzenia niezbędne jest zadeklarowanie przez nią narodowości polskiej oraz spełnienie łącznie dwóch warunków wskazanych w punktach 1 i 2. Pierwszy z tych warunków odnosi się do konieczności posiadania określonej liczby przodków polskiej narodowości, drugi zaś na wykazaniu przez zainteresowanego repatriacją związków z polskością. Warunek określony w punkcie 1 uważa się za spełniony, jeżeli co najmniej jedno z rodziców lub dziadków albo dwoje pradziadków wnioskodawcy potwierdziło swoją przynależność do Narodu Polskiego przez, w szczególności, pielęgnowanie polskich tradycji i zwyczajów (art. 5 ust. 3 u. o r.).

Ustawodawca wprawdzie określa, kogo należy uznawać za osobę polskiego pochodzenia, jednak po raz kolejny nie definiuje pojęć „pochodzenie polskie” i „narodowość polska”. Pojęcia te nie są jednoznaczne. Pierwsze z nich odwołuje się do rodowodu, drugie natomiast do przynależności do narodu polskiego.

---

umożliwianiu innym osobom przekraczania wbrew przepisom granicy, w działalności takiej uczestniczy, organizuje ją bądź jest członkiem organizacji prowadzącej taką działalność albo przekroczył granicę wbrew przepisom.

¹³ T.j.: Dz.U. z 2018 r., poz. 609 ze zm.

¹⁴ Zob. E. Zarosa, op. cit., s. 60.

Stanowisko takie prezentuje w swoim orzecznictwie Naczelny Sąd Administracyjny powołując się na słownikowe definicje tych pojęć¹⁵. Według *Słownika języka polskiego* narodowość to „przynależność do danego narodu lub oznaczenie wspólnoty etniczno-kulturowej, poczucie tej przynależności”¹⁶, zaś pochodzenie to oznaczenie rodowodu, genealogii, wywodzenia się z czegoś. Zdaniem NSA narodowość polska jest poczuciem przynależności do narodu polskiego, które przejawia się w m.in. używaniu języka polskiego w domu, rodzinie, w przestrzeganiu zwyczajów i obyczajów polskich, wychowaniu potomstwa w duchu polskim. Narodowość polska nie jest zatem tożsama z pochodzeniem polskim, choć kategorie te są ze sobą ściśle powiązane¹⁷.

Za szerokim ujmowaniem polskiego pochodzenia opowiada się P. Winczorek, który uważa, że pochodzenie to mogą deklarować również osoby innej – niż polska – narodowości, m.in. żydowskiej i ukraińskiej, których potomkowie posiadali polskie obywatelstwo, a oni sam identyfikują się z polską kulturą narodową¹⁸. Subtelną różnicę między pochodzeniem i narodowością polską uchwyciła E. Zarosa, która wskazuje, że „o ile pochodzenie zależy od kryteriów formalnych – wykazanie w dokumentach pochodzenia od przodków będących Polakami, o tyle narodowość zależy od pewnych kryteriów etycznych – subiektywnego odczucia osoby”¹⁹. Oczywiście jest, że prawo do skorzystania z instytucji repatriacji nie może być oparte na subiektywnym odczuciu danej osoby, iż posiada polskie pochodzenie. Uznanie osoby zainteresowanej repatriacją za osobę polskiego pochodzenia wywołuje bowiem konkretne skutki prawne w postaci możliwości uzyskania statusu repatrianta i objęcia pomocą państwa.

Warunkiem koniecznym uznania polskiego pochodzenia osoby jest zadeklarowanie przez nią narodowości polskiej. Ustawa nie określa jednak ani formy, ani treści tej deklaracji, która jako akt woli nie jest możliwa do zweryfikowania. Wystarczy więc, że osoba zainteresowana repatriacją złoży stosowne oświadczenie we wniosku o wydanie wizy w celu repatriacji. Dopiero oficjalna deklaracja utożsamiania się z narodem polskim otwiera drogę organowi do badania, czy zostały spełnione warunki odpowiedniego stopnia pokrewieństwa i liczby przodków posiadających narodowość polską oraz posiadania przez zainteresowanego repatriacją związków z polskością.

¹⁵ Zob. uzasadnienie wyroku NSA z dnia 23 listopada 1999 r., V SA 994/99, ONSA 2000, nr 4, poz. 171.

¹⁶ M. Szymczak (red.), *Słownik języka polskiego. Tom II*, Warszawa 1992, s. 284.

¹⁷ Zob. tezę 2 wyroku NSA z dnia 30 listopada 2016 r., II OSK 546/15.

¹⁸ P. Winczorek, *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2000, s. 72.

¹⁹ E. Zarosa, op. cit., s. 62.

Warunek opisany w art. 5 ust. 1 pkt 1 u. o r. wprost odnosi się do pochodzenia polskiego rozumianego jako wywodzenie się od przodków narodowości polskiej. Tu zatem uwidoczniła została specyfika zależności między pochodzeniem a narodowością polską. Precyzyjne wskazanie przez ustawodawcę liczby przodków narodowości polskiej oraz stopnia pokrewieństwa bezpośredniego z osobą ubiegającą się o repatriację znacznie ułatwia organowi administrującemu weryfikację spełnienia tego warunku, a rozszerzanie pojęcia pochodzenia polskiego przez żądanie wykazania przez wnioskodawcę polskości kolejnych wstępnych byłoby nie do pogodzenia z treścią tego przepisu. Brak normowania tej kwestii w ustawie z 1997 r. o cudzoziemcach rodził poważne problemy z kwalifikowaniem osób narodowości lub pochodzenia polskiego, bowiem w praktyce o wizę repatriacyjną ubiegali się zarówno cudzoziemcy, których tylko jeden z czworga dziadków był narodowości polskiej, jak i cudzoziemcy, których czworo dziadków posiadało taką narodowość²⁰. Ustawa uznaje ten warunek za spełniony, jeżeli co najmniej jedno z rodziców lub dziadków albo dwoje pradziadków wnioskodawcy potwierdziło swoją przynależność do Narodu Polskiego przez, w szczególności, pielęgnowanie polskich tradycji i zwyczajów (art. 5 ust. 3 u. o r.)²¹. Zwrot „w szczególności” pozwala przyjąć otwarty katalog sposobów potwierdzenia owej przynależności. Przepis ten jest dosyć niejasny – ustawa zdaje się bowiem wskazywać, że to na wstępnych osoby ubiegającej się o repatriację ciąży obowiązek potwierdzenia tej przynależności. Zresztą poważne wątpliwości interpretacyjne powoduje zamieszczenie określenia „Naród Polski”, a nie „naród polski”, które odwołuje się do koncepcji narodu jako wspólnoty obywateli bez względu na ich pochodzenie czy narodowość. Zgodzić się zatem należy z B. Banaszakiem, że utożsamianie w ustawie o repatriacji pojęć narodowości polskiej i Narodu Polskiego świadczy o braku zharmonizowania tej regulacji z ustawą zasadniczą, która „jest daleka od ujmowania pojęcia narodu w kategoriach etycznych, a jego rozumienie jako zbiorowości politycznej czyni po części niezrozumiałym wymogi odnoszące się do wstępnych osoby starającej się o repatriację”²².

²⁰ Zob. uzasadnienie wskazanego wyżej wyroku NSA z dnia 23 listopada 1999 r. wydanego w sprawie sygn. akt V SA 994/99; por. E. Zarosa, op. cit., s. 63.

²¹ Zdaniem NSA z przepisu tego wynika dopuszczalność stwierdzenia polskiego pochodzenia u osoby, która wychowywała się w polskiej tradycji kulturalnej; zob. wyrok NSA z dnia 25 września 2018 r., II OSK 2007/18.

²² B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 269.

Nowelizacją z kwietnia 2017 r.²³ ustawodawca zrezygnował z alternatywnego sposobu definiowania osoby polskiego pochodzenia. Uchylony przepis art. 5 ust. 2 u. o r. za osobę polskiego pochodzenia uznawał również osobę deklarującą narodowość polską, która posiadała w przeszłości obywatelstwo polskie lub co najmniej jedno z jej rodziców lub dziadków albo dwoje pradziadków posiadało obywatelstwo polskie oraz wykazała swój związek z polskością w szczególności przez pielęgnowanie polskiej mowy, polskich tradycji i zwyczajów. Ten zabieg legislacyjny wydaje się być słuszny zważywszy na fakt, iż posiadanie obywatelstwa polskiego nie musi się łączyć z przynależnością do polskiej wspólnoty etnicznej

Ostatnim warunkiem uznania za osobę polskiego pochodzenia jest obowiązek wykazania przez zainteresowanego repatriacją własnego związku z polskością. Interpretacji tego przepisu nie ułatwia zmiana jego brzmienia dokonana wspomnianą wyżej nowelą kwietniową, która usunęła z art. 5 ust. 1 pkt 2 u. o r. sformułowanie dookreślające: „w szczególności przez pielęgnowanie polskiej mowy, polskich tradycji i zwyczajów”. Zapis ten pełnił niezwykle ważną rolę w wyznaczaniu kierunku wykładni bardzo ogólnikowego terminu „związek z polskością”. Zmiana ta, nie do końca zasadna i potrzebna, motywowana była koniecznością rezygnacji z obowiązku sprawdzania przez organ poziomej znajomości u wnioskodawcy języka polskiego. W doktrynie wyrażony został bowiem pogląd, że organ rozstrzygający o uznaniu za osobę pochodzenia polskiego ma „moralne prawo i obowiązek” wymagania znajomości podstaw kultury polskiej i języka polskiego od osoby, która miała możliwość kontaktu z polskością poprzez obecność księdza, nauczyciela czy organizacji polonijnej²⁴. Niemniej jednak wydaje się, iż nie straciło na swej aktualności orzecznictwo sądów administracyjnych, które wprowadzało określony sposób rozumienia związku z polskością. Sądy te wyraziły pogląd, że wykazanie związku z polskością może nastąpić w inny sposób niż przez pielęgnowanie polskiej mowy, polskich tradycji i zwyczajów²⁵, a samo pielęgnowanie mowy, tradycji i zwyczajów polskich nie musi mieć miejsca w rodzinnym domu wnioskodawcy. Jakkolwiek ważne jest, zdaniem sądów, by tego rodzaju działania miały miejsce w rodzinnym domu, to jednak dokonując oceny związków z polskością należy tej oceny dokonać szerzej poprzez wzięcie pod uwagę także tego, czy wnioskodawca porozumiewa się

²³ Ustawą z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy o repatriacji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 858).

²⁴ Zob. E. Zarosa, op. cit., s. 61; por. M. Gawęcki, *Repatriacja Polaków z terenów byłego Związku Radzieckiego*, [w:] *Księga II Zjazdu Polonii i Polaków z Zagranicy*, Warszawa 2001, s. 283 i n.

²⁵ Zob. tezę 4 wyroku WSA w Warszawie z dnia 21 kwietnia 2008 r., V SA/Wa 2263/07.

w języku polskim, jaki jest jego stan wiedzy o Polsce oraz czy szukał on kontaktów z polskością poza tym domem²⁶. W orzecznictwie pojawił się też pogląd, że choć brak podstawowych informacji o historii czy kulturze może wskazywać na brak związków z polskością, to jednak wymagania przyjmowane jako wzorzec w tym zakresie nie powinny być zbyt wygórowane w sytuacji, gdyby ustalono pielęgnowanie mowy, zwyczajów czy pewnych innych istotnych tradycji. Stąd też wiedza o charakterze encyklopedycznym (o historii, literaturze) nie powinna mieć kluczowego znaczenia dla oceny, czy dana osoba ma związek z polskością. Według sądów istotne znaczenie może mieć natomiast informacja, jak faktycznie związki z polskością były utrzymywane w domu rodzinnym – czy posługiwano się w nim językiem polskim, a jeżeli nie, to co stanowiło inspirację dla nauki tego języka dla cudzoziemca²⁷.

III. Stwierdzenie polskiego pochodzenia – tryb, właściwość organu, charakter prawny rozstrzygnięcia

Definicja osoby polskiego pochodzenia wprowadzona ustawą z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji jest elementem konstrukcji prawnej stwierdzenia polskiego pochodzenia – jednego z etapów procedury repatriacyjnej, która inicjowana jest wnioskiem o wydanie wizy krajowej w celu repatriacji. Specyfika tej procedury objawia się w rozdzieleniu trybu urzędowego potwierdzenia polskiego pochodzenia cudzoziemca i trybu wydania wizy uprawniającej do przekroczenia granicy w ramach repatriacji i osiedlenia się na stałe na terytorium RP, jak i w tym, że rozstrzygnięcie w przedmiocie stwierdzenia polskiego pochodzenia poprzedza decyzję o wydaniu wizy. Ostateczny kształt tej konstrukcji nadany został wspomnianą wyżej nowelą kwietniową, którą zmieniono oznaczenie przedmiotu rozstrzygnięcia organu (z uznania za osobę polskiego pochodzenia na stwierdzenie polskiego pochodzenia), zrezygnowano z odrębnego wniosku o uznanie za osobę polskiego pochodzenia, jak też z określania w drodze rozporządzenia szczegółowego trybu postępowania w sprawach wydawania decyzji o uznaniu za osobę polskiego pochodzenia. Zabieg ten był wyrazem dążenia prawodawcy do dostosowania ustawodawstwa do terminologii zastosowanej w art. 52 ust. 5 Konstytucji. Niemniej jednak stwierdzenie polskiego pochodzenia, o którym

²⁶ Zob. wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 grudnia 2007 r., V SA/Wa 1896/07.

²⁷ Zob. wyrok WSA w Warszawie z dnia 9 kwietnia 2013 r., IV SA/Wa 2810/12.

mowa w art. 5 u. o r., jest konstrukcją służącą wyłącznie celom wskazanym w ustawie o repatriacji (świadczy o tym użyty w ust. 1 tego artykułu zwrot „w rozumieniu niniejszej ustawy”), nie stanowi ustawowej regulacji mechanizmu stwierdzania polskiego pochodzenia cudzoziemców ubiegających się o prawo pobytu w Polsce, choć – jak zaznaczają sądy administracyjne – wobec braku jednej i jednoznacznej regulacji normującej tryb stwierdzania pochodzenia polskiego osoby, która w myśl art. 52 ust. 5 Konstytucji ma prawo osiedlić się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, do realizacji tego prawa winny mieć zastosowanie przepisy ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji, która jako jedyna określa kryteria, w oparciu o które ustalane jest polskie pochodzenie²⁸. Sądy zatem zaaprobowaly możliwość posiłkowania się w postępowaniach o udzielenie cudzoziemcowi polskiego pochodzenia zezwolenia na pobyt stały definicji osoby polskiego pochodzenia.

Organem właściwym w sprawach o stwierdzenie polskiego pochodzenia jest – zgodnie z art. 5 ust. 4 u. o r., konsul, który prowadzi postępowanie w tym przedmiocie w oparciu o przepisy ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. – Prawo konsularne²⁹, dalej: u.p.k. Stosownie do treści art. 12b ust. 1 u. o r. właściwym miejscowo jest konsul właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o wydanie wizy krajowej w celu repatriacji. Konsulem w myśl art. 10 w u.p.k. jest kierownik urzędu konsularnego, a w okręgu konsularnym, w którym nie utworzono urzędu konsularnego – powołany urzędnik konsularny w przedstawicielstwie dyplomatycznym. Konsul w ramach wykonywanych funkcji konsularnych podejmuje działania na rzecz umacniania więzi między Rzeczpospolitą Polską a obywatelami polskimi, osobami polskiego pochodzenia oraz osobami deklarującymi przynależność do Narodu Polskiego, zamieszkałymi w państwie przyjmującym (art. 18 pkt 3 u.p.k.).

Ustawodawca w art. 2 ust. 2 u. o r. wyłączył spod mocy obowiązującej Kodeksu postępowania administracyjnego, dalej: k.p.a., przewidziane w ustawie repatriacyjnej sprawy objęte właściwością konsułów. Mimo wyraźnego wskazania, że do postępowania przed konsulem stosuje się przepisy ustawy – Prawo konsularne, to jednak regulacja ta nie zawiera przepisów o dowodach. Dlatego należy w tym zakresie stosować odpowiednio przepisy k.p.a. Wyłączenia stosowania k.p.a. nie przewidziano w odniesieniu do postępowania prowadzonych

²⁸ Zob. wyroki WSA w Warszawie: z dnia 22 lutego 2006 r., V SA/Wa 2859/05, z dnia 21 kwietnia 2008 r., V SA/Wa 2263/07, z dnia 25 stycznia 2010 r., V SA/Wa 1446/09.

²⁹ T.j.: Dz.U. z 2018 r., poz. 2141 ze zm.

przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych na skutek odwołań od decyzji konsulów w przedmiocie odmowy stwierdzenia polskiego pochodzenia.

Stroną postępowania przed konsulem w sprawie o stwierdzenie polskiego pochodzenia jest cudzoziemiec ubiegający się o wydanie wizy w celu repatriacji – posiada on bowiem interes prawny w urzędowym potwierdzeniu swojego pochodzenia. Zasadą jest, iż osoba ubiegająca się o wydanie rzeczony wizej składa wnioski osobiście, jednakże w szczególnych przypadkach uzasadnionych osobistą sytuacją tej osoby (np. stanem zdrowia, znaczną odległością od miejscowości, w której siedzibę ma konsul) organ może odstąpić od wymogu osobistego złożenia wniosku (art. 10b ust. 1 i 2 u. o r.). Wnioskodawca jest obowiązany do podania w – składanym na formularzu – wniosku danych i informacji o swojej narodowości i pochodzeniu (czyli pisemnego złożenia deklaracji o posiadaniu narodowości polskiej i informacji o polskich korzeniach), o narodowości i pochodzeniu rodziców (opiekunów prawnych), a także narodowości i pochodzeniu dziadków i pradziadków, o ile są mu znane. Na potwierdzenie okoliczności wymienionych we wniosku osoba ubiegająca się o wizę powinna przedłożyć stosowne dokumenty, w tym dokumenty potwierdzające polskie pochodzenie, o których mowa w art. 6 ust. 1 i 2 u. o r., tj. dokumenty wydane przez polskie władze państwowe lub kościelne, a także przez władze byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, dotyczące wnioskodawcy lub jego rodziców, dziadków lub pradziadków, a w szczególności:

1. polskie dokumenty tożsamości;
2. akty stanu cywilnego lub ich odpisy albo metryki chrztu poświadczające związek z polskością;
3. dokumenty potwierdzające odbycie służby wojskowej w Wojsku Polskim, zawierające wpis informujący o narodowości polskiej;
4. dokumenty potwierdzające fakt deportacji lub uwięzienia, zawierające wpis informujący o narodowości polskiej;
5. dokumenty tożsamości lub inne dokumenty urzędowe zawierające wpis informujący o narodowości polskiej, oraz inne dokumenty, a w szczególności:
  1. o rehabilitacji osoby deportowanej, zawierające wpis informujący o jej narodowości polskiej;
  2. potwierdzające prześladowanie osoby ze względu na jej polskie pochodzenie.

Ustawodawca w ust. 1 dzieli dokumenty potwierdzające polskie pochodzenie na dokumenty państwowe i dokumenty kościelne. Do tych pierwszych można

przykładowo zaliczyć polskie dowody osobiste i paszporty, świadectwa szkolne oraz akty stanu cywilnego (urodzenia, małżeństwa, zgonu) oraz dokumenty urzędowe wydane przez władze byłego ZSRR – jeśli zawierają wpis o narodowości polskiej, do tych drugich – metryki chrzcielne, akty ślubu, jeśli poświadczają związek z polskością. Dokumentem w rozumieniu art. 6 ust. 1 u. o r. nie jest wniosek o wydanie paszportu, gdyż nie jest to dokument wydany przez polskie władze państwowe lub kościelne³⁰. Bezpośrednim dowodem na polską narodowość nie jest karta ewakuacyjna³¹.

Ustawodawca słusznie przewidując, że duża część z ww. dokumentów mogła zaginąć lub ulec zniszczeniu, jako dowód w sprawie o stwierdzenie polskiego pochodzenia dopuścił również dowód z dokumentów potwierdzających odbycie służby wojskowej w polskich formacjach wojskowych, dokumenty potwierdzające fakt deportacji lub uwięzienia oraz dokumenty o rehabilitacji osoby deportowanej, jeśli zawierają wpis informujący o narodowości polskiej.

Przywołany wyżej katalog dowodów nie jest katalogiem zamkniętym³² – dowody na stwierdzenie polskiego pochodzenia wymienione są w sposób przykładowy, o czym świadczą użyte w art. 6 ust. 1 i 2 u. o r. sformułowania: „mogą być dokumenty”, „w szczególności”, „również inne dokumenty”. Nadto, zdaniem NSA, przepis art. 6 ust. 2 ustawy repatriacyjnej nie wprowadza ograniczeń co do możliwości powołania się przez wnioskodawcę na dokumenty wydane współcześnie oraz, że „inne dokumenty”, o których mowa w tym przepisie, mają być wydane w czasie zbliżonym do czasu zdarzenia, które dokumentują. NSA zaznaczył również, że odpisy i wyciągi wydane na podstawie akt stanu cywilnego powinny być poddane wnikliwej ocenie w postępowaniu administracyjnym, a następnie w postępowaniu sądowym, co do tego, czy na ich podstawie można ustalić polskie pochodzenie osoby³³.

Niewątpliwie art. 6 u. o r., który stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 75 k.p.a., nie zawiera zakazu stosowania innych środków dowodowych niż wyraźnie wymienione w ustawie o repatriacji – ma on jedynie pomóc wnioskodawcy w wykazaniu posiadania polskiego pochodzenia poprzez konkretyzację tych środków. Nie oznacza to, że wnioskodawca nie może korzystać z innych dowodów

³⁰ Zob. też 2 wyroku WSA w Warszawie z dnia 10 maja 2017 r., IV SA/Wa 200/17.

³¹ Zob. też 2 wyroku WSA w Warszawie z dnia 20 marca 2014 r., IV SA/Wa 2641/13.

³² Tak WSA w Warszawie w wyroku z dnia 21 kwietnia 2008 r., V SA/Wa 2263/07, co potwierdził NSA w wyroku z dnia 30 listopada 2016 r., II OSK 546/15.

³³ Tak NSA w wyroku z dnia 6 października 2016 r., II OSK 2628/14. Wprawdzie NSA odniósł się do postępowania o udzielenie zezwolenia cudzoziemcowi na osiedlenie się, niemniej jednak stanowisko to należy rozszerzyć na postępowania w sprawach o stwierdzenie polskiego pochodzenia.

jeśli potwierdzają one zaistnienie przesłanki polskiego pochodzenia³⁴. Zatem jako dowody w postępowaniu o stwierdzenie polskiego pochodzenia należy dopuścić wszystko, co może przyczynić się do wyjaśnienia sprawy, a nie jest sprzeczne z prawem. Takim dowodem może być np. wywiad środowiskowy przeprowadzony przez konsula wśród miejscowej Polonii, wizyta w domu osoby ubiegającej się o repatriację, w którym według wiedzy konsula wyeksponowana jest symbolika narodowa i religijna³⁵, zeznania sąsiadów potwierdzające fakt pielęgnowania polskiej mowy, polskich tradycji i zwyczajów, a po wyczerpaniu środków dowodowych lub gdy z powodu ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy – dowód uzupełniający z przesłuchania strony postępowania.

Rozstrzygnięcie w przedmiocie stwierdzenia bądź odmowy stwierdzenia polskiego pochodzenia konsul podejmuje w formie decyzji, która ma charakter deklaratoryjny – stanowi urzędowe potwierdzenie posiadania przez cudzoziemca polskiego pochodzenia, przynależności do polskiej wspólnoty etnicznej, faktu bycia Polakiem. Zgodnie z powszechnie przyjętym w doktrynie stanowiskiem akt deklaratoryjny nie tworzy, nie zmienia, ani nie uchyla istniejących stosunków prawnych. Potwierdza on w sposób wiążący jedynie to, że w danej sytuacji z ustawy wynikają określone prawa i obowiązki. Jednakże w aktach deklaratoryjnych można znaleźć pierwiastek twórczy, kształtujący, gdyż dopiero od chwili wydania takiego aktu jego adresat może skutecznie powoływać się na swoje prawo³⁶. Co ważne, akt ten obowiązuje z mocą wsteczną (*ex tunc*), tzn. od momentu obowiązywania danej normy ustawowej. Oznacza to, że „od tego czasu do chwili wydania aktu deklaratoryjnego skutki prawne już istnieją, choć są one w pewien sposób <zamrożone>”³⁷.

IV. Decyzja o stwierdzeniu polskiego pochodzenia a nabycie statusu repatrianta

Pozytywne rozstrzygnięcie konsula w przedmiocie stwierdzenia posiadania przez cudzoziemca polskiego pochodzenia ma ogromne znaczenie dla ukształtowania

³⁴ Tak WSA w Warszawie w wyroku z dnia 10 maja 2017 r., IV SA/Wa 200/17.

³⁵ P. Świątecki, *Komentarz do ustawy o repatriacji*, [w:] „Komentarz do Dziennika Ustaw 2001”, nr 48, s. 23.

³⁶ R. Michalska-Badziak [w:] Z. Duniewska, B. Jaworska-Dębska, R. Michalska-Badziak, E. Olejniczak-Szałowska, M. Stahl (red.), *Prawo administracyjne – pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, wyd. IV zaktualizowane i uzupełnione, Warszawa 2009, s. 447.

³⁷ J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, 7. wydanie, Warszawa 2016, s. 376.

sytuacji prawnej osoby podejmującej starania o powrót do Ojczyzny w ramach repatriacji. Stanowi zakończenie ważnego etapu procedury repatriacyjnej, której zwińczeniem jest uzyskanie wizy krajowej w celu repatriacji. Choć wraz z wejściem w życie nowelizacji u. o r. z 7 kwietnia 2017 r. polskie pochodzenie nie jest już elementem konstrukcyjnym ustawowej definicji repatrianta, to nadal jednak jego posiadanie jest pierwszym i podstawowym warunkiem udzielenia zezwolenia na wjazd i osiedlenie się w Rzeczypospolitej Polskiej rodaków ze Wschodu, którzy przed dniem wejścia w życie ustawy repatriacyjnej, tj. przed 1 stycznia 2001 r., zamieszkiwali na stałe na terytorium obecnych Republiki Armenii, Republiki Azerbejdżanu, Gruzji, Republiki Kazachstanu, Republiki Kirgiskiej, Republiki Tadżykistanu, Turkmenistanu, Republiki Uzbekistanu albo azjatyckiej części Federacji Rosyjskiej. Jednakże obowiązek wykazania polskiego pochodzenia dotyczy jedynie wybranej grupy podmiotów ubiegających się o repatriację. Nie są nim objęte osoby pozostające z przyszłym repatriantem w określonej prawem relacji, tj. własny małżonek oraz małżonek zstępnego do czwartego stopnia. Nabycie przez te osoby statusu repatrianta nie ma charakteru samoistnego, uwarunkowane jest uzyskaniem tego statusu przez osobę polskiego pochodzenia.

Na marginesie wskazać należy, że konstrukcja stwierdzenia polskiego pochodzenia nie służy wyłącznie potrzebom procedury repatriacyjnej. Posiadanie przez cudzoziemca polskiego pochodzenie potwierdzone decyzją konsula stanowi warunek konieczny skorzystania z instytucji uznania za repatrianta, o której mowa w art. 16 u. o r. Instytucja ta nie jest bezpośrednio związana z realizacją prawa osoby pochodzenia polskiego do repatriacji, choć jednym ze skutków uznania za repatrianta jest nabycie obywatelstwa polskiego.

Zakończenie

Stwierdzenie polskiego pochodzenia nie jest odrębną instytucją prawa repatriacyjnego, lecz urzędowym potwierdzeniem posiadania polskiego pochodzenia służącym realizacji zapisów ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji. Choć może być dokonywane na gruncie różnych ustaw regulujących sytuację cudzoziemców, to jednak powinno być na gruncie każdej z nich inaczej interpretowane. Wprowadzenie do ustawy repatriacyjnej legalnej definicji osoby polskiego pochodzenia należy uznać za posunięcie słuszne i potrzebne, choć częściowo tylko usuwa wątpliwości w interpretacji przepisów, które do dnia wejścia w życie ustawy repatriacyjnej były rozstrzygane w oparciu o pozbawione mocy powszechnie obowiązującej

urzędowe instrukcje do ustaw o obywatelstwie polskim. Doniosłość instytucji repatriacji powiązanej z nabyciem obywatelstwa polskiego zapewne powodowała, że ustawodawca nie zawężył kryteriów uznania polskiego pochodzenia osoby do wykazania przez wnioskodawcę pochodzenia od przodków narodowości polskiej. Niemniej jednak rozbudowana konstrukcja stwierdzenia polskiego pochodzenia połączona z koniecznością spełnienia niejasnych do końca warunków uznania za osobę polskiego pochodzenia znacznie wydłużyła i tak już bardzo skomplikowaną procedurę powrotu rodaków ze Wschodu do kraju przodków.

Bibliografia

- Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2009.
- Dunaj B. (red.), *Domowy popularny słownik języka polskiego*, Warszawa 2003.
- Gawęcki M., *Repatriacja Polaków z terenów byłego Związku Radzieckiego*, [w:] *Księga II Zjazdu Polonii i Polaków z Zagranicy*, Warszawa 2001.
- Kurenda M., *Polityka repatriacyjna Polski. Zarys ewolucji rozwiązań instytucjonalno-prawnych w latach 1918-1998*, ekspertyza nr 188 Biura Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu, Warszawa 1999.
- Jagielski J., *Obywatelstwo polskie. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 1998.
- Janik T., *Zagadnienia prawno-administracyjne uzyskania statusu repatrianta w warunkach polskiego systemu prawnego obowiązującego od 1944 do 1997 roku*, „Kra-kowskie Studia z Historii Państwa i Prawa” 4/2011.
- Michalska-Badziak R., [w:] Z. Duniewska, B. Jaworska-Dębska, R. Michalska-Badziak, E. Olejniczak-Szałowska, red. M. Stahl, *Prawo administracyjne – pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, wyd. IV zaktualizowane i uzupełnione, Warszawa 2009.
- Mincer-Jaśkowska M., *Repatriacja a decyzja o stwierdzeniu obywatelstwa polskiego*, „Rejent” nr 3 (59) 1996.
- Ramus W., *Prawo o obywatelstwie polskim*, Warszawa 1968.
- Szymczak M. (red.), *Słownik języka polskiego. Tom II*, Warszawa 1992. Zarosa E., *Ustawa o repatriacji z komentarzem*, Bydgoszcz 2003.
- Świątecki P., *Komentarz do ustawy o repatriacji*, [w:] „Komentarz do Dziennika Ustaw 2001”, nr 48.
- Winczorek P., *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2000.
- Zimmermann J., *Prawo administracyjne*, 7. wydanie, Warszawa 2016.

Akty normatywne

- Ustawa z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego, Dz. U. z 1920 r. Nr 7, poz. 44.

Ustawa z dnia 8 stycznia 1951 r. o obywatelstwie polskim, Dz.U. z 1951 r. Nr 4, poz. 25.
Ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o obywatelstwie polskim, Dz.U. z 1962, Nr 10, poz. 49.
Ustawa z dnia 25 czerwca 1997 r. o cudzoziemcach, Dz.U. z 1997 r. Nr 114, poz. 739.
Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji, t.j.: Dz.U. z 2018 r., poz. 609 ze zm.
Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. – Prawo konsularne, t.j.: Dz.U. z 2018 r., poz. 2141 ze zm.
Ustawa z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy o repatriacji oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2017 r., poz. 858.

Orzecznictwo:

Wyrok NSA z dnia 23 listopada 1999 r., V SA 994/99, ONSA 2000, nr 4, poz. 171.
Wyrok NSA z dnia 6 października 2016 r., II OSK 2628/14.
Wyrok NSA z dnia 30 listopada 2016 r., II OSK 546/15.
Wyrok NSA z dnia 25 września 2018 r., II OSK 2007/18.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 lutego 2006 r., V SA/Wa 2859/05.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 grudnia 2007 r., V SA/Wa 1896/07.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 kwietnia 2008 r., V SA/Wa 2263/07.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 25 stycznia 2010 r., V SA/Wa 1446/09.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 9 kwietnia 2013 r., IV SA/Wa 2810/12.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 maja 2017 r., IV SA/Wa 200/17.

Streszczenie

Repatriacja na gruncie rodzimego prawa jest pojmowana jako powinność Państwa Polskiego polegająca na umożliwieniu powrotu na stałe do Ojczyzny rodakom, którzy pozostali na Wschodzie, potomkom dawnej Rzeczypospolitej, ofiarom komunistycznego terroru, przemocą zmuszonych do opuszczenia ziemi przodków, osiedlonych wbrew własnej woli na najtrudniejszych do zamieszkania obszarach byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, pozbawionych możliwości powrotu do Polski. Stwierdzenie polskiego pochodzenia to formalne uznanie polskiego pochodzenia cudzoziemca, które ma wpływ na ustalenie jego prawa do repatriacji. Wprawdzie konstrukcja prawna stwierdzenia polskiego pochodzenia służy wyłącznie celom ustawy o repatriacji, niemniej jednak definicja osoby polskiego pochodzenia znajduje zastosowanie w szeregu regulacjach materialnego prawa administracyjnego odnoszących się do sytuacji prawnej cudzoziemca.

SŁOWA KLUCZE: repatriacja, pochodzenie, polskie pochodzenie, stwierdzenie polskiego pochodzenia, prawo jednostki do repatriacji,

Summary

Repatriation is understood as a duty of the Polish state to create the possibility to return permanently to homeland people having Polish origin, living on the East, ancestors of the former Polish Republic, victims of the communist terror, forced to leave the land of ancestors, settled against they will on the hardest to live areas of the former USSR, deprived of the possibility to return to Poland. Legal confirmation of the Polish origin is a formal recognition of Polish origin to the foreigner which affects the determination of the right to repatriation. Although the legal construction of the confirmation of having Polish origin serves only the purposes of the Repatriation Law, however the definition of Polish origin was used in number regulations of substantive administrative law referring to the legal situation of foreigners.

KEY WORDS: repatriation, origin, Polish origin, legal confirmation of Polish origin, the right of the individual to repatriation

Nota o autorze

Mateusz Mąkosa – prawnik administratywista, doktorant w Katedrze Zarządzania Publicznego i Prawa Administracyjnego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, autor publikacji z zakresu prawa administracyjnego i prawa urzędniczego.